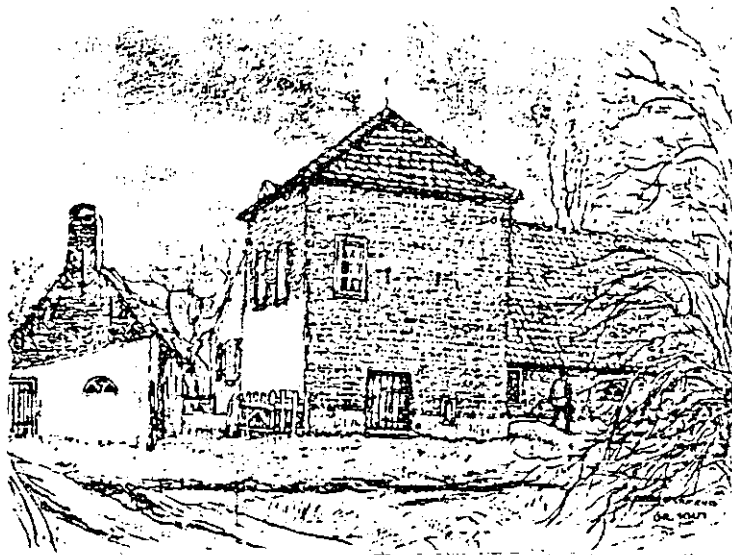

DE OUDSTE GESCHIEDENIS VAN "STUIVENES(T)", EEN EEUWENOUDE
BOERDERIJ TE ACHTERBERG.

Onlangs onstond enige beroering toen de boerderij "Stuivenest"
te Achterberg werd verkocht, na eeuwenlang te zijn bewoond
geweest door Achterbergse families met namen als Doornenbal,
Van den Oort en diverse generaties Van de Scheur.

Reden voor de onrust was, dat in korte tijd enige bijgebouwen,
waaronder een oud bakhuisje, werden gesloopt (zie Afb.1.).

De huidige boerderij Stuivenest is tegen een van de oudst
overgebleven monumenten van Z.O.Utrecht aangebouwd, namelijk
een middeleeuwse donjon (vlucht- of woontoren), die onder
monumentenzorg valt.

Afb.1. Een tekening van G.R. Schut van de donjon van Oud
Stuivenes, met links het bakhuisje dat inmiddels
is gesloopt.

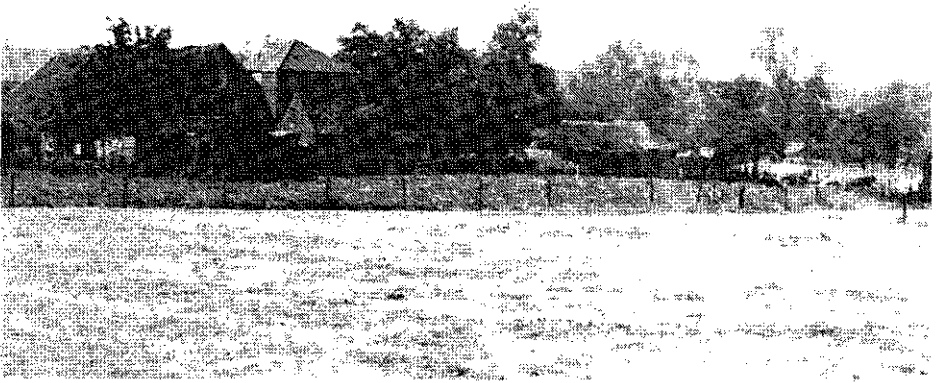
De boerderij dient ingrijpend verbouwd te worden, en de vraag is nu of hierbij voldoende omzichtig met de genoemde donjon zal worden omgegaan. Veel vertrouwen dat dit echt goed af zal lopen is er niet echt. De reeds genoemde bijgebouwen konden en volgens de huidige eigenaar "moesten" worden gesloopt, omdat er door de huidige niet-agrarische bestemming van de boerderij "er te veel vierkante meters aan bijgebouwen aanwezig waren" volgens de Gemeente Rhenen.

De eigenaar wil nu de donjon restaureren volgens richtlijnen af te geven door Monumentenzorg. Rond de boerderij is de grond inmiddels geegaliseerd en is er een aarden wal rond het erf opgeworpen (Afb.2 en 3).

Het goed Stuivenest, of Stuveses zoals het vroeger heette, wordt al in de middeleeuwen vermeld in de stukken aanwezig in het Gemeentearchief te Rhenen en het Rijksarchief te Utrecht. De familienaam (Van) Stuivenberg of Stuijvenberg, die heden nog te Rhenen en Veenendaal voorkomt, zou ook terug te voeren zijn tot de vroegere bewoners van het goed Stuveses(t).

Omdat er nogal wat onduidelijkheid bestaat over de ouderdom van Stuivenest, werd hiernaar onlangs opnieuw archiefonderzoek verricht. Hierbij is gebleken dat het goed Stuveses, waarschijnlijk een ridderhofstede, via de familie Van Renen einde 15e eeuw in handen kwam van de familie Valckenaer, om uiteindelijk in bezit te komen van het Agnietenconvent te Rhenen.

Hoewel het vooralsnog niet in de bedoeling ligt stamreeksen in "Oud Rhenen" te (gaan) publiceren, lijkt het interessant hier toch een uitzondering te maken voor de oudst bekende leden van het geslacht Valckenaer te Rhenen. Immers dit geslacht is nauw betrokken geweest bij de oudste geschiedenis van Rhenen; zo bewoonden de Valckenaers het voormalige kasteel Valkenburg te Achterberg.

Afb.2. Stuivenest met bakhuisje en oude schaapskooi vlak voor de sloop (foto J.Mom).

Afb.3. Stuivenest na sloop van bijgebouwen met nieuwaangelegde aarden wal rond het erf.

- I.a. JAN VELKENER (vermoedelijk), overl.voor 1433, gehuwd met
Joncfrou MARGRIET
- b. MECHELD VALCKEN
- c. ADRIAEN VELKENER
- d. GEUERT VELKENER

Deze waren alle lid van het Sint Cuneragilde te Rhenen.

- II.a. ADRIAEN VELKENER
- b. JOHAN VELKENER
- c. HENRIC VELKENER, volgt III.

Ariaen en Johan Velkener werden in 1433 genoemd als lid van het Sint Cuneragilde.

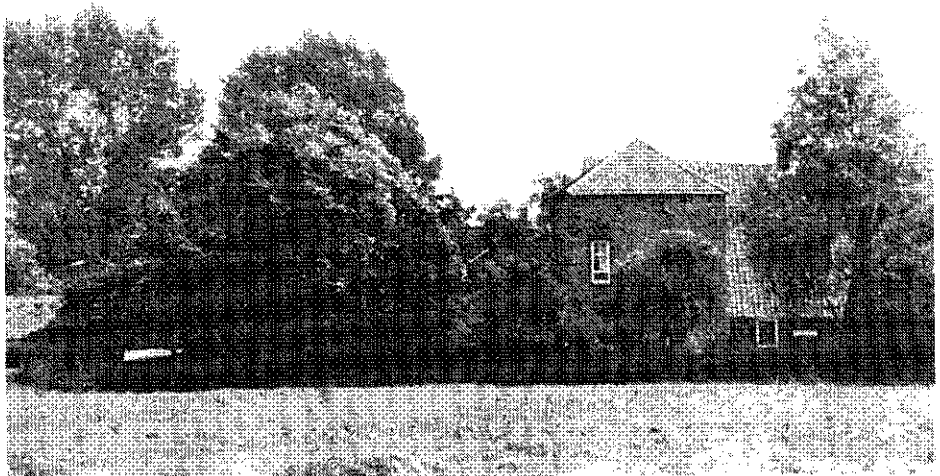
- III. HENDRIK VALCKENAER, o.a. 23 september 1451 en ook 16 mei 1457 beleend met Snoygrevenweert met gericht, tienden, tijns en toebehoren in het kerspel van Rhenen; hij trouwde GODWINA (GOSTOUWE, GOIDSCOUWE) FREYS VAN DOLRE.
Uit dit huwelijk:
 - 1. HENDRIK, volgt IVa.
 - 2. JOHAN, volgt IVb.

- IVa. HENDRIK VALKENAR (VALCKENAER), heer van Rumelaer, huwde volgens het huwelijksverdrag op St Cecilia avond, 22 november 1471 ogeemaakt, KOENEGONDT VAN DEN BOETZELAER, geboren circa 1450, dochter van RUTGER IV VAN DEN BOETZELAER, ridder, en van ELBURG VAN LANGERAK, heer en vrouwe van Boetzelaer, Asperen, Langerak en half Nieuwpoort. Uit dit huwelijk:
 - 1. FRANCISKA VALCKENAER, trouwde HENDRIK VAN BAEXEM WOLTERSZ, ambtman en richter van Maes en Waal; kochten in 1491 huis te Leeuwen.
 - 2. HENDRIK VALCKENAER, minderjarig beleend in 1485; op 8 mei 1495 deed hij zelf de leeneed en moet dan tenminste 18 jaar oud zijn geweest, dus is hij geboren in of voor 1477.

IVb. JOHAN VALCKENAER, overl. voor 1494, werd op 8 februari 1472 beleend met Snoygrevenweert en droeg dit op dezelfde dag over aan zijn broer HENDRIK; hij trouwde MARGRIET MARTIJNS, weduwe van BEERNT FREYSE VAN DOLRE. Van de naam Freyse is de naam Friessesteeg te Achterberg afgeleid. Uit dit huwelijk:

Jonkvrouw JANNA VALCKENAIR, enige dochter, zij was reeds in 1494 non in het Agnietenconvent te Rhenen en schonk ondermeer haar bezittingen, de goederen te Achterberg, Stuvesen in Velderbroek en Dolre, aan het Agnietenconvent, zoals blijkt uit aktes anno 1530/1531, waarin melding wordt gemaakt van de nalatenschap van JANNA, die aan het Agnietenconvent te Rhenen toebehoorde.

In het Oud-Archief van Rhenen bevindt zich een charter van 28 mei 1578, waarin melding wordt gemaakt voor de "Schepenen van Renen" van een schuldbekentenis van het St. Agnietenconvent aan de kerk van St. Kunera. Het gaat om een lening van 300 gulden, tegen een rente van 18 gulden per jaar. Als onderpand kon de kerk aanspraken maken op "de bouwinge, huis, hofstede en land Achter Berch aldaar gelegen, en Stuivenest genaamd".

Afb.4. Zijaanzicht van Stuivenest met duidelijk zichtbaar de middeleeuwse donjon (foto J.Mom).

Op 15 april 1617 werd een inventaris opgemaakt van de bezittingen van het Agnietenconvent te Rhenen, waarbij een aantal brieven werden geregistreerd, o.a.:

"Noch elff besegelde brieffkens van Stuvesen achter berch op Velderbrouck. In groenen wasse, getekend met P"

"Een briefkfen met acht groene segelkens beroeren het Stuvesenest Achterberch, getekend met UU"

"Vijer brieffkens met groene segelkens nopende het Stuvesenest ende tgoet te Dolre, getekend nummer VJ"

De vraag is in welk archief deze voor inzicht in de geschiedenis van Stuivenest zo belangrijke charters zich (nog) zouden kunnen bevinden.

Het goed Stuvesenest(t) "op Velderbroek te Achterberg" was aanvankelijk 16 morgen groot. Later wordt ook wel melding gemaakt van 10 morgen, zoals blijkt uit de volgende aantekening in de rekeningen van het St Agnietenconvent te Rhenen:

"Jacob Henricksen heeft in huer de bouwinge, so huysinge ende hoffstadt en het lant daer aen behorende genaemd Stuijvenest groot omtrent thien mergen bouwlants de welcke den pachter om de derdthelwe bouwt welcke derde ijerve vercoft is ende wert vande cooppenningen vanden hiernaes gulden 26 ontfanck gemaect. Heeft mede in huire twee mergen hoylants in de Maeten gelegen. Mitsgaders nog het derden deel van omtrent drie mergen hoylants ende onlants genaemt de Schilt ende dat den tyt van ses jaren langh aenden andere geduirende. Ingegaen sijnde Petri ad Cathedrum Anno 1629 jaerlicks alle jaer voor de somma van twee ende dertich carolus gulden vrij gelt van oudtschiltgelt, schellinggelt ende allen andere schattingen ende ongelden in date der huurcedullen deir op staende breder vermijens de huurcedullen daer van sijnde. Daer van Bovmisse ende Cornisse Anno 1633 het vijffde seste Jaer pachter is verschenen, dus hier XXXIJ f".

Dezelfde Jacob Henricksen had ook in 1639 het goed Stuivenest nog in pacht; vermoedelijk pachtte zijn broer Adriaen Henrickomstreeks dezelfde tijd het goed Dolre te Achterberg, dat ook aan het Agnietenconvent toebehoorde.

In de staten van het Oudschildgeld Anno 1599/1600 (met melding van situatie omstreeks 1535) werd Stuvènes(t) niet met name genoemd (wel Dolre), zodat moeilijk vast te stellen is welk goed, toebehorende aan het Agnietenconvent, nu precies in die tijd Stuivenest was en wie de pachters waren.

Het lag aanvankelijk in de bedoeling de diverse bewoners van Stuivenest vanaf de middeleeuwen tot heden op te sporen met behulp van oudschildgeld-, huis-, en familiegedcohierren, zoals dat ondermeer ook gedaan is voor het oude veerhuis te Rhenen.

Gezien de genoemde problemen met de oudschildgeldstaten, lijkt dit een omvangrijk onderzoek, dat mogelijk meer op de weg ligt van genealogen. Niet uitgesloten is dat hiertoe al het nodige werk is verricht door de familie (Van) Stuivenberg.

GERAADPLEEGDE LITERATUUR

1. Archief Kerken Kapittelen & Kloosters, No's 1223, 1229, 1269 en 1283, A.R.A. te Utrecht.
2. Dr. A.J. de Jong, Drie eeuwen broeders en zusters leden van het St. Cunera-gilde te Rhenen (1392 - 1683), "Oud Rhenen" 6e jaargang, nummer 2 (1987).
3. J.W. des Tombe, Het Geslacht Van den Boetzelaer, bewerkt door C.W.L. Baron van Boetzelaer (Assen 1969).
4. J. Combrink, Rhenen - Van vestingstad tot Grebbestad (Zaltbommel 1981).
5. Blafferds Oudschildgeld, Archief Staten van Utrecht, Financ. Inst. No 1677, A.R.A. te Utrecht.
6. Leggers van het oudschildgeld en de reele en personele on-gelden door de vrijheid van Rhenen aan de Staten van Utrecht op te brengen, anno 1688, 1695 plus extracten uit 1599, G.A. te Rhenen, Oud - Archief No 294.

A.J. de Jong